

Obsah

Úvod	11
A. ZÁKLADY PEDAGOGIKY (prof. PaedDr. S. Opatřil)	13
1 Socialistická pedagogika jako věda	13
1.1 Pojem pedagogika a marxistická pedagogika	13
1.2 Pedagogika v systému věd	14
1.3 Vymezení předmětu pedagogiky	15
2 Soustava pedagogických věd	16
2.1 Členění pedagogických věd	17
2.2 Stručná charakteristika základních pedagogických disciplín	19
2.3 Hraniční a příbuzné vědy pedagogiky	21
2.4 Dialektický a historický materialismus — metodologický základ pedagogiky	22
3 Pedagogický výzkum a výzkumné metody v pedagogice	23
3.1 Pedagogický výzkum a jeho etapy	23
3.2 Výzkumné metody	24
3.3 Vztah pedagogické teorie a praxe	27
3.4 Základní pedagogické pojmosloví	29
3.5 Základní pedagogické kategorie	30
4 Cíle a úkoly výchovy	33
4.1 Pojem a podstata výchovy	33
4.2 Funkce výchovy ve vývoji společnosti	34
4.3 Cíl výchovy jako rozhodující pedagogická kategorie	34
4.4 Závislost cílů na širších cílech politických, ekonomických a kulturních	35
4.5 Třídně historický charakter výchovy	36
4.6 Vztah výchovy a politiky	38
4.7 Výchova v období vědeckotechnické revoluce	39
4.8 Výchova v podmínkách třídně rozděleného světa	40
5 Všestranný rozvoj osobnosti — cíl komunistické výchovy	42
5.1 Ideál všestranně rozvinutého člověka v dílech klasiků marxismu	42

5.2	Utváření člověka v socialistické společnosti	43
5.3	Složky komunistické výchovy	44
5.4	Etapový cíl 1. stupně základní školy	46
6	Vývoj a výchova	47
6.1	Problém pojmu vývoj	47
6.2	Jednota sociální a biologické podmíněnosti vývoje člověka	48
6.3	Možnosti výchovy	50
6.4	Vývojová stadia	51
6.5	Kritika jednostranných koncepcí	53
6.6	Výchova a sebevýchova	54
6.7	Kritika jednostranných výchovných systémů	55
6.8	Jednotná škola — optimální základna rozvoje každého jedince	56
7	Výchovně vzdělávací soustava	58
7.1	Základní principy naší socialistické školy	58
7.2	Srovnání s poměry v kapitalistických státech	59
7.3	Vývoj a perspektivy naší výchovně vzdělávací soustavy	59
7.4	Stupně a druhy škol	64
7.5	Předškolní výchova pro děti do 6 let	67
7.6	Základní škola a její dva stupně	67
7.7	Školská soustava v SSSR	68
8	Poslání učitele v socialistické škole	71
8.1	Profil učitele pro 1. stupeň základní školy	72
8.2	Jednota tří složek kvalifikace učitele	73
8.3	Vzdělávání učitelů	74
8.4	Základní problémy pedagogické profese	75
8.5	Cesty k pedagogickému mistrovství	76
B. TEORIE VYUČOVÁNÍ (doc. PhDr. F. Hradil, CSc.)		78
1	Pojem, předmět a systém didaktiky	78
2	Obsah vzdělání	79
2.1	Cíle vzdělání	79
2.2	Vzdělání na 1. stupni základní školy	80
2.3	Učební plán, učební osnovy, učebnice	83
2.4	Vyučování a učení	85
2.5	Řízení vyučovacího procesu	86
3	Funkce a fáze vyučovacího procesu	88
3.1	Vytváření podmínek pro vyučování	88
3.2	Seznámení žáků s novým učivem a osvojování vědomostí	89
3.3	Vytváření dovedností	90
3.4	Opakování, upevňování a prohlubování učiva	91

3.5 Uplatňování poznatků v praxi	— — — — —	91
3.6 Prověřování a hodnocení žákovských výkonů	— — — — —	92
4 Vyučovací zásady (prof. PaedDr. S. Opatřil)	— — — — —	93
4.1 Pojem, podstata vyučovací zásady	— — — — —	93
4.2 Zásada socialistické uvědomělosti a aktivity	— — — — —	94
4.3 Zásada názornosti	— — — — —	95
4.4 Zásada soustavnosti	— — — — —	96
4.5 Zásada trvalosti	— — — — —	96
4.6 Zásada přiměřenosti a individuálního přístupu	— — — — —	97
4.7 Zásada výchovného vyučování	— — — — —	98
5 Vyučovací metody	— — — — —	99
5.1 Vyučovací metody, jejich výchovně vzdělávací zaměření	— — — — —	100
5.2 Členění a klasifikace vyučovacích metod	— — — — —	101
6 Racionalizace a intenzifikace procesu výchovy a vzdělání	— — — — —	111
6.1 Problémové učení	— — — — —	112
6.2 Programované učení	— — — — —	113
7 Diagnostika učební činnosti žáků	— — — — —	116
8 Organizační formy vyučování	— — — — —	118
8.1 Pojem a podstata organizačních forem vyučování	— — — — —	119
8.2 Organizační stránka vyučování na 1. stupni základní školy	— — — — —	119
8.3 Vyučovací hodina jako základní organizační forma vyučování	— — — — —	120
8.4 Fáze vyučovací hodiny	— — — — —	120
8.5 Exkurze a vycházky	— — — — —	121
8.6 Vyučovací jednotka v dílně a na školním pozemku	— — — — —	122
8.7 Skupinové vyučování	— — — — —	122
8.8 Doučování žáků a individuální pomoc zaostávajícím žákům	— — — — —	123
9 Organizace vyučování na málotřídní škole	— — — — —	124
9.1 Organizace vyučování na málotřídní škole	— — — — —	125
9.2 Formy vyučování v odděleních	— — — — —	126
9.3 Vyučovací hodina na málotřídní škole	— — — — —	128
10 Vyučovací prostředky	— — — — —	129
10.1 Zařízení školy	— — — — —	129
10.2 Žákovské učební prostředky	— — — — —	130
10.3 Učební pomůcky	— — — — —	130

C. TEORIE VÝCHOVY (doc. PhDr. V. Pilčíková, CSc.)	— — — — —	135
1 Podstata výchovného procesu	— — — — —	135
2 Zásady výchovy	— — — — —	136
2.1 Podstata zásad výchovy	— — — — —	136
2.2 Zásada komunistické cílevědomosti	— — — — —	137
2.3 Zásada sepětí výchovy se životem a prací	— — — — —	137
2.4 Zásada výchovy v kolektivu a pro kolektiv	— — — — —	138
2.5 Zásada vyzdvihování kladných rysů žákovy osobnosti	— — — — —	138
2.6 Zásada náročnosti a úcty k osobnosti žáka	— — — — —	138
2.7 Zásada jednoty výchovného působení	— — — — —	139
3 Metody výchovy	— — — — —	139
3.1 Pojem a podstata výchovných metod	— — — — —	139
3.2 Metody přesvědčování	— — — — —	140
3.3 Metody organizace činnosti žáků (cvičení)	— — — — —	143
3.4 Metody podněcování a hodnocení	— — — — —	145
4 Formy a prostředky výchovné práce (prof. PaedDr. S. Opatřil)	— — — — —	148
4.1 Vymezení pojmu forma a prostředek	— — — — —	148
4.2 Výchovné vyučování	— — — — —	149
4.3 Výchovné rozhovory, besedy a oslavy	— — — — —	149
4.4 Soutěže, kursy, exkurze, vycházky, sport a hry	— — — — —	150
4.5 Zájmové kroužky	— — — — —	151
4.6 Názorné prostředky výchovy	— — — — —	152
5 Ideově politická výchova	— — — — —	152
5.1 Výchova vztahu k dělnické třídě a komunistické straně	— — — — —	153
5.2 Výchova k socialistickému vlastenectví a proletářskému internaciona- lismu	— — — — —	153
5.3 Výchova k vědeckému světovému názoru a k ateismu	— — — — —	155
6 Mravní výchova	— — — — —	158
6.1 Marxistické pojetí morálky	— — — — —	158
6.2 Mravní výchova v systému komunistické výchovy	— — — — —	159
6.3 Cíle a úkoly komunistické mravní výchovy	— — — — —	160
6.4 Výchova k socialistickému humanismu	— — — — —	161
6.5 Výchova socialistického vztahu k práci a k společenskému vlastnictví	— — — — —	162
6.6 Výchova k uvědomělé kázní	— — — — —	163
6.7 Výchova ke kolektivismu	— — — — —	165
6.8 Výchova mravních vlastností osobnosti	— — — — —	167
7 Pracovní a technická výchova	— — — — —	168
7.1 Vývoj názorů na pracovní a technickou výchovu	— — — — —	168
7.2 Cíle, úkoly a obsah pracovní a technické výchovy	— — — — —	169

7.3	Prostředky, metody a formy pracovní a technické výchovy	— — — —	170
7.4	Výchova k volbě povolání	— — — —	171
8	Estetická výchova	— — — —	172
8.1	Vývoj názorů na estetiku a estetickou výchovu	— — — —	172
8.2	Cíle a úkoly estetické výchovy	— — — —	173
8.3	Metody estetické výchovy	— — — —	174
8.4	Prostředky a formy estetické výchovy	— — — —	174
9	Tělesná výchova (doc. PhDr. S. Střelec, CSc.)	— — — —	176
9.1	Podstata socialistické tělesné výchovy	— — — —	176
9.2	Úkoly tělesné výchovy a její vztah k některým složkám komunistické výchovy	— — — —	177
9.3	Základní druhy tělovýchovných aktivit a organizační formy tělesné výchovy na základní škole	— — — —	178
9.4	Tělesná výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování	— — — —	180
10	Učitel a učitelský kolektiv (prof. PaedDr. S. Opatřil)	— — — —	181
10.1	Funkce třídního učitele a obsah jeho práce	— — — —	181
10.2	Pedagogické mistrovství učitele	— — — —	183
10.3	Pedagogický kolektiv, jeho úkoly a organizace práce	— — — —	184
10.4	Řízení výchovně vzdělávací práce	— — — —	185
11	Výchova mimo vyučování (PhDr. V. Staňková, CSc.)	— — — —	185
11.1	Význam výchovy mimo vyučování	— — — —	186
11.2	Specifické rysy a zásady výchovy mimo vyučování	— — — —	186
11.3	Teorie výchovy mimo vyučování	— — — —	187
11.4	Základní formy výchovy mimo vyučování v československé výchovně vzdělávací soustavě	— — — —	187
11.5	Volný čas žáků	— — — —	188
11.6	Činitelé, kteří se podílejí na organizaci výchovy mimo vyučování	— — — —	189
11.7	Úkoly školy v oblasti výchovy mimo vyučování	— — — —	189
11.8	Obsah a prostředky výchovy mimo vyučování	— — — —	190
12	Rodina jako výchovný činitel (doc. PhDr. S. Střelec, CSc.)	— — — —	191
12.1	Postavení rodiny v naší společnosti	— — — —	191
12.2	Výchova dětí — základní úloha rodiny	— — — —	192
12.3	Jednota školní a rodinné výchovy	— — — —	194
12.4	Formy spolupráce školy s rodinou	— — — —	196
	Doporučená literatura	— — — —	198
	Věcný rejstřík	— — — —	200